

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי ג' טבת תשע"ח | דף היומי בבלי: שבועות בג.
דף היומי בהלכה: מתחילת סימן רפ"א עד תחילת סימן רפ"ב. | לוח יומי מקוצר: עמוד 120 סימן רפ"א/רפ"ב.
מוסר: תחילת פרק י' עד פרק י' ועוד צריך לידע.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק א משנה יז עד פרק ב משנה ב.

הדף היומי בהלכה

מי שטעה בשבת והתחיל 'מזמור לתודה' - האם יפסיק?

למזמורים אחרים.
ואין אומרים בשבת 'מזמור לתודה', כיון שאין מקריבין קרבן תודה בשבת, כדין שאר קרבנות נדרים ונדבות; ואם טעה והחל לאומרו, וכבר אמר את המילים "מזמור לתודה" - יש שכתב שימשיך לאומרו, כיון שהקרבן לא נזכר בהמשך המזמור.
[שו"ע רפא, א, ומשנ"ב ג; ביאורים ומוספים דרשו, 3 ו-7; וראה שם עוד]

נוהגים להרבות בשבת בפסוקי דזמרה, בכל מקום כפי מנהגו. ואם טעה ואמר פסוקי דזמרה כבימות החול, אינו צריך לומר את התוספות לאחר התפילה. ואם נאלץ לדלג חלק מפסוקי דזמרה כדי להתפלל עם הציבור, ידלג על התוספות ויאמר את פסוקי דזמרה הנאמרים בחול, מפני שהם תדירים; ואם יש שהות להוסיף חלק מהתוספות - יקדים את המזמורים 'למנצח השמים', 'לדוד בשנותו', ויתפילה למשה; אשר על פי הזהור הקדוש הם קודמים

הדף היומי בהלכה

האם מותר לדלג 'נשמת' כדי להתפלל בציבור?

דזמרה מלבד 'אשרי', ולא ידלג על נשמת; ולכל הפחות יאמר: 'ברוך שאמר; אשרי, נשמת וישתבח.
ואם שכח לומר נשמת - אם נזכר לפני שחתם את ברכת ישתבח, יחזור לתחילת נשמת; ואם כבר חתם את הברכה, יאמר נשמת בין ישתבח לברכת 'יוצר אור', ויש שהורה שלא יאמר.
[משנ"ב רפא, ב, וביה"ל ד"ה ובכל (בהרחבת המקור); ביאורים ומוספים דרשו, 5 ו-13]

רבותינו ז"ל תיקנו לומר בשבת את תפילת 'נשמת כל חי' - המכונה 'ברכת השיר' - בין 'אז ישיר' ל'ישתבח'. וטעם התקנה - כדי להזכיר את נְסִי יציאת מצרים, ולכן הסמיכו את אמירתה לשירת הים; וכן משום שתפילה זו היא על השבח שהנשמה משבחת את הש"ת, ובשבת מקבל האדם נשמה יתרה, אשר על ידה משיגים בשבת חכמה יתרה.
ומי שנאלץ לדלג חלק מהתפילה כדי להתפלל עם הציבור, ידלג על פסוקי

הדף היומי בהלכה

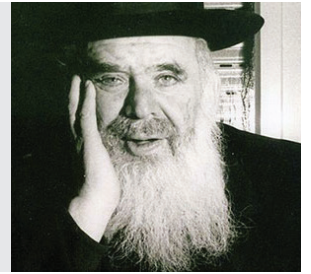
כיצד ינהג מי ששכח לומר 'לא-ל אשר שַׁבַּת'?

וקדושתה; וכשאומרו לאחר התפילה, יתחיל מהמילים "שבח נותנים לו", כדי ליצור קְמַשְׁכוּת מתאימה, דהיינו: "שבח נותנים לו כל צבא מרום... לא-ל אשר שבת מכל המעשים";
ואם הבחין בשכחתו לפני שחתם את ברכת 'יוצר אור', יתכן שצריך לחזור ולאומרו, ולהמשיך בנוסח הברכה ככלל שבת.
[שו"ע רפא, א, משנ"ב ג, ושעה"צ ב; ביאורים ומוספים דרשו, 6 ו-8]

בנוסח ברכת 'יוצר אור' של שבת, משנים ומוסיפים: "הכל יודוך... אל-אדון... לא-ל אשר שַׁבַּת...". ואין לדלג על התוספות ולומר את הנוסח של ימות החול כדי להתפלל בציבור, כיון שהן חלק מנוסח הברכה של שבת המובא בדברי רבותינו ז"ל.
ויְתָרָה מִזֹּ - אם שכח לומר את הקטע 'לא-ל אשר שבת' - צריך לאומרו לאחר התפילה, ללא פתיחה וחתומה, כיון שבו נזכר עיקרו של שבח השבת

עותק יחיד של 'קצות החושן' היה בישיבה בשנחאי, אולם חסרו בו שני דפים, והגר"ח שמואלביץ השלים את החסר מתוך זכרונו

ליום היארצייט של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל

הרב אברהם פוקס

לשלמותם. מספרים כי בידי אחד התלמידים מצוי היה עותק יחיד של 'קצות החושן' שהובא ממיר אולם חסרו בו שני דפים, ור' חיים ישב והשלים בכתב ידו את החסר בהסתמכו על זכרונו, ולימים כשהשוו את ההשלמה עם המקור מצאו כי שני הדפים הושלמו בדיוקנות מלה במלה ממש. הספר האמור עם ההשלמה בכתב היד מצוי עד היום בידי אחד מבני המשפחה בארצות הברית. לאחר המלחמה נסע רבי חיים עם הישיבה לארצות הברית, וכחצי שנה אחר כך עלה לארץ ישראל וסייע לחמיו בייסוד ישיבת מיר.

פעם הגיע תלמיד להתקבל לישיבה ופגש ברבי חיים. רבי חיים שלחו אל חמיו ראש הישיבה ונשא את מזוודותיו של התלמיד במעלה המדרגות. כשיצא התלמיד מראש הישיבה והודיע בשמחה כי התקבל, הרים רבי חיים שוב את מזוודותיו והלך עמו להראות לו את חדרו. בדרך שאלו הבחור מה תפקידו בישיבה. "אני השמש", השיבו רבי חיים.

רבי חיים היה גם איש שכולו לב, כולו רגש, כולו התפעלות, כולו תחושות חריפות, כולו בלתי מתפשר ברגישות ורגשותיו, עד לכאב... בלווייתו - לפני כארבעים שנה - השתתף יהודי עיור בשתי עיניו. לשאלת החברים מה ראה לבוא וליטול חלק בהלוויה, השיב האיש: "הייתי אצל ר' חיים והוא התעניין במצבי, כששמע כי הרופאים רואים את מצבי כחסר סיכוי, פרץ בבכי נורא כעשרים דקות".

כשבא רבי חיים לנחם את אלמנתו של אחד מתלמידיו ישב דומם לרגע קל, ואחר בכה בדמעות שליש שעה ארוכה בלי להוציא מלה מפיו. אלה ודומיהם היו מעשים שבכל יום. רבי חיים לא ראה באיפוק וביכולת הסבל וההבלגה כל מעלה, בעשרות ומאות הזדמנויות היה תובע להשתתף בצער הזולת ולהפגין זאת ללא מבוכה.

(מח ולב)

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל נולד לאביו הגאון רבי רפאל אלתר זצ"ל, חתנו של הסבא מנובהרדוק הגה"צ רבי יוזל הורביץ זצ"ל. היה מתמיד עצום והיה משנן את תלמודו ללא הרף, ובגיל תשע עשרה נקרא על ידי הגאון הגר"ש שקאפ זצ"ל לומר שיעורים בישיבת גרודנא.

סיפר אחד התלמידים הצעירים, שלימים היה לאחד מגדולי מרביצי התורה בימינו, שפעם ניגש אל ר' חיים לשאת ולתת אתו בים התלמוד, ומצאו שקוע בעיון ברמב"ם. בעמדו ליד ר' חיים, אשר לא חש בנוכחותו, קָפַר את מספר הפעמים שר' חיים חזר על אותן שורות עצמן ברמב"ם. כמה פעמים קדמו לאותו רגע לא ידע, אולם מרגע שניגש אליו ועד לרגע שר' חיים הרים את עיניו והבחין בו - מנה הבחור עשרים וחמש פעמים של חזרה ושינון בריכוז נפלא. המראה נחרט עמוקות בתוככי נפשו.

לאחר כשלוש שנים עבר רבי חיים לישיבת מיר, ושם התפרסם בכינוי "העילוי מסטוצ'ין". בישיבה נודע כמתמיד ובעל בקיאות רבה עד שהיה נקרא בחיבה "עזרת תורה" - 'אוצר הספרים' בלשון אותם ימים. לאחר מספר שנים נישא לבתו של ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל, ובהמשך התמנה לר"מ בישיבה.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נדדה הישיבה למקומות שונים, כשלבסוף הגיעה לשנחאי שם שהתה כחמש שנים. בעיה שהציקה ביותר לישיבה היה אוצר הספרים המדולדל. אוצר הספרים בשנחאי מורכב היה מספרים שהביאו התלמידים בצרורותיהם, מן הגמרות שנשלחו לקובה, ממספר ספרים וש"ס שנמצאו בבית הכנסת 'בית אהרן' ומכמה ספרים שנלקחו בהשאלה מאנשי הקהילה היהודית הקטנה בשנחאי. בחלקם היו הספרים קרועים ומרוטים, ומספרם הקטן של הספרים השלמים והעברתם התכופה מיד ליד לא תרמו

חזר האיש מבית הכנסת והנה הוא איש אחר לגמרי. הוא נתקף טירוף והסתער בחמתו על השולחן הערוך לליל הסדר

סיפור מסמר ראש: הבן של האחת, שהוא הבעל של השניה - חזר מבית הכנסת והנה הוא איש אחר לגמרי. הוא נתקף טירוף והסתער בחמתו על השולחן הערוך לסדר, השליך הכל בזעפו ומשמיע חירופים וגידופים. והן מתחננות שהצדיק יתפלל להצלתו וישועתו.

למשמע הסיפור דפקו המקורבים על דלת חדרו של הרבי, וסיפרו לפניו הכל. תגובת הרבי הייתה: "מה הוא חשב לעצמו, שהרב מטשעבין לא תהיה לו דירה משלו כדי שיוכל להסב לסדר, ואני לא אוכל ללכת לסדר - והוא כן יוכל לשבת אל שולחן הסדר?!"

שמעו הנשים את הענין ומיד התחילו לבקש סליחה, והבטיחו נאמנה כי הדבר יסודר ומיד בחוה"מ יביאו את הכסף הדרוש. השיב להם הרבי זצ"ל: "שובו לביתכן, תמצאו הכל במקומו".

וכך היה. כשחזרו מצאו את הבית מסודר והאיש יושב ומחכה לשובן כדי להתחיל בעריכת הסדר.

(הרב ישראל שפיגל, מוסף שבת קודש יתד נאמן, ויגש תשנ"ט)

במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך (בראשית מז ו)

כאשר עלה הגאון מטשעבין זצוק"ל ארצה מגלות סיביר, קשתה המלאכה לארגן לו דירה ראויה בתנאי העוני ששררו אז, והאדמו"ר רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע העמיס על כתפיו את המשימה.

הוא קרא אליו את אחד ממקורביו ואמר לו: "עדיין חסר סכום של 1200 לא"י (שבימים ההם היה סכום כביר) אני נותן מחצה, ואת החצי השני תלך ותשיג מששה אנשים, כל אחד יתן מאה לא"י" - ונתן בידו רשימה של ששה אנשים. המקורב לא היסס ויצא למלאכתו. חמשה נתנו לו, השישי סירב, ודיבר רהב שהוא יודע בעצמו לאיזו מטרה לתרום. חזר האיש לרבי זצ"ל, הניח על השולחן חמש מאות לא"י עם רשימת האנשים שנענו, בהעדד השישי, אבל נרתע מלספר מה היה שיחו של זה.

הדבר התרחש סמוך לחג הפסח. והנה בליל הסדר התעכב הרבי בחדרו מעבר לזמן הקבוע שבו היה רגיל להיכנס לעריכת הסדר. לפתע הגיעו לביתו שתי נשים בוכיות ומקוננות מרה, היו אלה אם ובתה או אם וכלתה ובפי שתיהן

שמע ה'חפץ חיים' את דברי השד"ר והשיב לו: "שיהיה בהצלחה". כשפנה לצאת, קרא לו ה'חפץ חיים' ושאלו - "אולי ידוע לך כמה עולה זוג נעלים?"

הפסד מצוה כנגד שכרה (אבות ב א)

רבי יצחק רוזנטל, מנהל כולל 'מדרש בני ציון' בא פעם אל הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל וסיפר לו שלאחרונה הוטב במקצת מצבו הכספי ולכן הוא שואל את דעתו אולי כדאי שיתפטר מניהול הכולל כדי שיוכל להקדיש את רוב מרצו וזמנו להתעלות בתורה.

הקשיב רבי איסר זלמן לדבריו בתשומת לב כדרכו תמיד, והשיב לו: עשה כפי הבנתך, אבל לפני שתחליט ברצוני לספר לך מעשה שהיה:

מעשה ביהודי תלמיד חכם שהיה שד"ר של ישיבת סלוצק במשך שנים אחדות. לימים החליט להפסיק את עבודתו זו ולקבל עליו משרת רבנות. לא היה נעים לו לשוחח אתי על כך ולכן נסע לדבר בענין עם החפץ חיים. הוא הסביר לו שבעבודתו כשד"ר הוא מתעייף מהליכתו במשך כל היום. קשה לו להתרכז בשעת התפילה, ולעתים אף קורה שבאמצע התפילה הוא חושב על נדיב פלוני או אלמוני ואף אין באפשרותו ללמוד כפי צריך, לכן ברצונו לכהן כרב באחד הכפרים כדי שיוכל להתפלל וללמוד כבשנים שעברו לפני שקיבל עליו את התפקיד הקשה והמייגע של שד"ר.

ה'חפץ חיים' שמע את דבריו והשיב לו: "שיהיה בהצלחה". הודה לו השד"ר ופנה אל עבר הפתח. כאשר הגיע לדלת קרא לו ה'חפץ חיים' ושאל אותו: "אולי ידוע לך כמה עולה זוג נעלים?"

"אינני יודע מה הוא בדיוק מחיר זוג נעלים היום, שכן עבר זמן רב מאז קניתי נעלים חדשות, אבל דומני שהמחיר הינו בערך כך וכך", השיב השד"ר, ולאחר שענה על שאלתו זו נפרד ממנו לשלום ופנה פעם נוספת לעבר דלת היציאה. משהגיע לדלת חזר החפץ חיים וקרא לו ושאל: "אילו הוצאות יש לסנדלר על זוג נעלים, ומה הרווח שנשאר בידי על כל זוג שהוא מייצר?"

"אין לי כל מושג", השיב השד"ר, "הרי מעולם לא הייתי סנדלר". "בכל זאת", אמר לו החפץ חיים, "אולי נאמוד ביחד ננסה לשער כמה מרוויח הסנדלר על כל זוג נעלים שהוא מייצר ומה הן הוצאות". עמדו שניהם וחישובו במשוער

את חשבון ההוצאה והרווח של הסנדלר על כל זוג נעלים, ולאחר מכן פנה השד"ר אל הדלת על מנת ללכת לדרכו.

משהגיע לדלת חזר החפץ חיים וקרא לו ושאל אותו: "אמור לי בבקשה, האם יש רק נעלים אשר מייצר הסנדלר, או שישנן כאלה שמיוצרות אף ע"י אחרים?" "אכן יש שמיוצרות על ידי סנדלרים ויש שמייצרים בבתי החרושת", השיב השד"ר. "ואיזה יקרות יותר?" הוסיף החפץ חיים ושאל. "הנעליים שמיוצרות על ידי סנדלר יקרות יותר מאלו שמיוצרות על ידי בתי החרושת", השיב השד"ר. "אם זוג נעלים שמייצר הסנדלר יקרות יותר מאלה המיוצרות בבית החרושת, הרי שהסנדלר צריך להיות עשיר יותר מבעל בית החרושת. האם אכן כך היא המציאות?" - הוסיף החפץ חיים ושאל. "לא", השיב השד"ר. "בעל בית החרושת עשיר יותר, הואיל ובבית החרושת מייצרים כמות נעלים גדולה פי כמה וכמה מאשר מייצר הסנדלר, ולכן בסופו של חשבון מרוויח הסנדלר פחות".

"אם כך הוא הדבר, הסכת ושמע", אמר לו הסבא קדישא רבן של ישראל לשד"ר. "אם הנך רוצה לעשות לעצמך - להפסיק את עבודתך כשד"ר ולחיות חיי שלווה, הרי אמת ונכון הדבר שראשך יהיה פנוי יותר, והמחשבות הזרות המטרודות בזמן התפילה יפחתו, תפילותיך תעמודנה בדרגה גבוהה יותר ואף במעלות לימוד התורה תוכל לעלות יותר."

"אבל אם תסתכל על עבודתך בגיוס כספים עבור הישיבה במבט רחב יותר, ותחשוב כמה בחורי ישיבה יכולים ללמוד ולהתפלל כהוגן בזכות עבודתך כשד"ר - אז תבין שבעבודתך הנוכחית הנך עושה הרבה יותר לתורה ויראת שמים מאשר בזמן שלימודך ותפילותיך יהיו בשקט ובשלווה. אמנם כל תפילה לעצמה היא גדולה יותר, אבל היום, בתפילת הרבים ובלימוד התורה של הרבים זכותך גדולה ביותר. על כן מן הראוי והרצוי שתמשיך בתפקידך כשד"ר. זכות הרבים תלויה בך ושכרך מן השמים גדול".

(בדרך עץ החיים)ה

פניני הפרשה

האסיפה כמעט עמדה להתפזר בגלל אותו טרדן, אולם גאב"ד בריסק הוסיף לעמוד בשתיקתו. לבסוף הודות לתחבולה מחוכמת שעשה אחד הנוכחים הוא התפתה לצאת מן החדר

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים (בראשית מה א)

וברש"י: "לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו מתביישין בהודעו להם".

בתקופת מלחמת העולם הראשונה כשרוב יהודי בריסק נמלטו מן המקום, השתררה הפקרות בחיי הדת ובסדרי הכשרות. בכלל זה פעלו בעיר שוחטים ובודקים בלתי מוכרים ללא שום השגחה ופיקוח. גם כשהחיים שבו למסלולם עדיין פעלו בעיר שו"בים אחדים כאלה שעשו כטוב בעיניהם מחוץ לבית המטבחים הקהילתי.

כדי להבטיח שחיטה מתוקנת ליהודי בריסק היה צורך להפסיק מיד את שחיטתם, למטרה זו כינס הגר"ז זצ"ל בביתו אסיפה מטובי העיר כדי לדון יחדיו בדרכי הפעולה.

כשבאו הקרואים הופתעו לראות בתוכם אחד מאותם שוחטים, אורח בלתי קרוא שנוכחותו כמובן הפריעה לניהול האסיפה. פנה אליו אחד המשתתפים בבקשה שיואיל לצאת, אבל האיש סירב לעשות כן באמרו שהבית הינו ביתו

של הרב, ורק אם הרב יצווה עליו לצאת יציית לו. התחילו גם שאר הנוכחים להפציר באיש שילך לנפשו, ולא הועילו. פנו אפוא לרבי יצחק זאב וביקשוהו להורות לשו"ב שיצא ולא יפריע, אבל לפליאתם התעטף הרב בשתיקה ולא הורה לאיש אפילו ברמיזה לצאת מן החדר.

האסיפה כמעט עמדה להתפזר בגלל אותו טרדן, אולם גאב"ד בריסק הוסיף לעמוד בשתיקתו. לבסוף הודות לתחבולה מחוכמת שעשה אחד הנוכחים התפתה השו"ב לצאת מן החדר והאסיפה התנהלה למישרין.

האנשים הנכבדים שתמהו בלבם מאד על שתיקת הרב, שמעו אז מפיו הסבר להתנהגותו. במסכת גיטין (נ"ז ע"א) אמרו חז"ל "בא וראה כמה גדול כחה של בושה, שהרי סייע הקב"ה את בר קמצא והחריב את ביתו ושרף את היכלו". נמצא שאם היה הרב מבייש את השו"ב ומשלחו מביתו היו מפסידים הכל. מאסיפה כזאת לא תצמח שום טובה .

(מרכיצי תורה ומוסר)

ה'חקירה' המיוחדת - מה דינו של קטן ששמע רכילות וקיבלה ואח"כ נעשה בר-מצוה

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

שיסיר את הדברים בלבו. את צדדי החקירה מביא הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצ"ל, חתנו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל בעל 'ברכת שמואל' - וכותב שחמיו הכריע שעובר רק פעם אחת, כמו ב'לא תגזול' שעיקר האיסור הוא מעשה הגזילה ואינו עובר על כל רגע שמחזיק את הגזילה ברשותו. מאידך, הגאון רבי הלל זקס זצ"ל כתב, שבכל רגע שמאמין לדברים וקובעם בלבו, עובר [ומבואר מדבריו שם שדעתו שהאיסור בקבלת לשון הרע אינו בשמיעה ובקבלה עצמה, אלא בינשיאת שמע שוא, דהיינו שעל ידי השמיעה הוא נושא בלבו שמע שוא]. והגר"ח קנייבסקי כתב שהיא עבירה אחת מתמשכת. ויש שרצו להוכיח כצד זה מדברי החפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ו סעיף יב), שהשב בתשובה על איסור קבלת לשון הרע חייב להוציא את הדברים מלבו. ולכאורה משמע מכך שהאיסור הוא איסור מתמשך, ועל כן כששב בתשובה צריך להפסיק את עשיית האיסור.

ההלכות הנלמדות היום בסדר הלימוד היומי בחפץ חיים (הלכות רכילות כלל ה סעיפים א-ב) עוסקות באיסור קבלת רכילות. בביאורים ומוספים של 'דרשו' מובאת חקירה של האחרונים לגבי איסור זה: האם השומע עובר על איסור הקבלה רק בפעם הראשונה כאשר הוא שומע את הדברים ומקבלם בלבו? או שמא בכל רגע ורגע שהוא מאמין לסיפור הדברים הוא עובר על האיסור. הסברא לצד זה היא, משום שהאיסור נלמד מהפסוק 'לא תשא שמע שוא', ואם כן יש מקום לומר שבכל רגע שהשומע מאמין לשמועת השוא הוא עובר על האיסור. לחקירה זו ישנה גם משמעות מעשית להלכה: מי ששמע לשון הרע בקטנותו והגדיל, או גוי ששמע לשון הרע על ישראל והתגייר - אם ננקוט כפי הצד הראשון שהאיסור הוא על שעת שמיעת הדברים וקבלתם בפעם הראשונה, אין הוא עובר עכשיו על האיסור, אך לפי הצד השני שהאיסור הוא בכל רגע ורגע שממשיך להאמין לדברים, נמצא שגם עתה הוא עובר על איסור זה עד

המוסר היומי

"מוכרח לבקש איזו השתדלות שמאותו הזמן הקצר שחי, תצמח לו נטיעה של חיי עולם, ועל ידי אור התורה, שבלימודה וקיומה יחיה השי"ת את גופו"

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

אחר איזה איש שיעלה בשליחות כולנו לשמים לבקש מה' שיורידה לנו על ידו. ומזה נראה גודל הנחיצות לאדם לתורת ה', עד שהצריכתו לבקש השתדלות נוראה שלא תמצא כי אם בדרך נס. והיינו משום שלא לעולם חוסן, ולבסוף ישוב לאדמתו, והיה רוב ימיו בכעס ומכאובים, ואם כן מה היה לו מימיו המועטים? ועל כן מוכרח לבקש איזו השתדלות שמאותו הזמן הקצר שחי, תצמח לו נטיעה של חיי עולם, והיא על ידי אור התורה, שבלימודה וקיומה יחיה השי"ת את גופו ויקום לתחיה ויחיה חיי עולם, וכמו שאמרנו חז"ל: כל מי שיש בידו אור תורה, אור תורה מחייהו. [חומת הדת, י]

כתיב בתורה: וְהָיָה לְךָ לְאֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹכַחַת ה' בְּפִיךָ. הורה לנו הכתוב שנזכור תמיד ענין יציאת מצרים, השגחתו ונפלאותיו אשר עשה לנו בחסדו, ותהיה לנו תועלת מזה - שעל ידי זה נתחזק לידע תורתו ותהיה שגורה בפינו. ונראה מזה כי נחוצה לנו ידיעת התורה מאוד, עד שכל ענינים העיקריים הנחוצים מאוד, דהיינו אמונתו והשגחתו שנתבררו על ידי יציאת מצרים - תכלית כל זה הוא כדי שנזכה לעוד עילוי גדול יותר, והיינו שתהיה תורתו שגורה בפינו. ועוד מקרא מפורש יותר מזה, שנוקב ויורד עד התהום בגודל החיוב לתורה, דכתיב: לֹא בְשָׁמַיִם הִיא לְאִמּוֹר מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיִם וְיִקְחֶהָ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה. ואמרו חכמינו ז"ל: שאפילו אם היתה בשמים היינו צריכים לחפש

בוקר אחד בשנת תשל"ד, כשהוא כבר בן 60 שנה, הגיע ר' עקיבא שטיינברג אל הגרי"ש אונגר כשהוא רועד מבכי: "רבי, חלום נורא חלמתי בלילה ואני חייב לספר אותו..."

33 שנים המתין הקדוש שנהרג על קידוש ה' לרדת ולהופיע אצל חברו בחלום | מעשה מרטיט על עוצם שרן של מצוות בהוא עלמא

הרב ישראל מאיר שושן

נטחן את החיטים? שאלתי אותו. והוא עונה: "מי צריך ריחיים? נסה להשיג ארבע אבנים, שניים בשבילי ושניים בשבילך, נשים את החיטה על האבן ועם האבן השניה נכתוש את החיטה עד שיהיה לנו קמח". וכך עשינו. כל לילה טחנו עוד ועוד חיטים, "לשם מצת מצוה". בה' ניסן סיימנו לטחון את החיטים. אמרתי: "קמח כבר יש לנו, אבל איך נאפה את המצות?" "מה פירוש איך?" מתפלל ר' אריה, "בבית החרושת של הפחמים התנור בוער 24 שעות..." "ומה עם התנור?" אני תוהה בקול, "כולו חמץ, שמן מכונות, דלק – איך נכניס אליו בצק?"

אך ר' אריה לא מתייאש: "יש לי רעיון. נכניס לתנור חתיכת פח, ולאחר שנלבן אותה היטב, נוכל להדביק עליה את הבצק ולאפות אותו". "ומהיכן נשיג את חתיכת הפח? אנחנו באושוויץ!" אני מזכיר לו שוב לידדי. "עקיבא", אומר ר' אריה בנועם: "חיטים השגנו? הבא ליטרה מסייעין בידו". יום אחד, ב"א בניסן, מצאתי לפתע בתוך החול מכסה של קופסת שימורים, עגול ודק. מיהרתי להרימו, ולהחביא מתחת לחולצתי וכך הגעתי לעבודה.

בשעה שתיים, כשיצאו הארורים להפסקה, מיהרנו להכין את הבצק: מים, קמח, לישה מהירה, ו- הבצק מוכן. רידדנו את המצה במהירות, ועם מסמר עשינו בה חורים. הוצאנו את הפח מן התנור בזהירות, בעזרת סמרטוט, הדבקנו עליו את הבצק, ותוך 3 דקות כבר היתה לנו מצה למהדרין. שני כזיתים הכנו לכל אחד. החבאתי את המצה מתחת לחולצה, ושבנו למחנה, כשידי צמודה לגופי, ושומרת על המצה היקרה. כשהגענו למחנה, ראה אחד השומרים את תנוחתי המוזרה, וצעק: "זייד, מה אתה מחביא שם?" בתנועה חדה הרחיק את ידי מגופי, ושבתי מצה צנחו להם בדממה על האדמה הקפואה.

הרשע לא הסתפק בזאת, ובמגפיו המסומרות ריסק את המצה עד דק, ולקניחו אף חבט בי במקלו מכות אדירות. הרגשתי לאט לאט איך כל גופי הולך ונמעך תחת המכות האיומות שקיבלתי, ייסורי איוב ממש. צנחתי על המצה מחוסר הכרה. כעבור ארבע דקות שבתי להכרתי. הייתי מיוסר כולי, שברי שברים, אך נזכרתי שיש מתחתי אוצר. מצה מרוסקת אמנם, אבל גם בה אפשר לקיים מצות אכילת מצה. כשכולי זב דם זחלתי לדרגש ובידי האוצר היקר. "עקיבא, מה קרה?" זעק ר' אריה בראותו אותי, "במקום לשאול מה קרה, תשאל מה נשאר", גנחתי, "בקושי כזית אחד לברכה". ר' אריה פרץ בבכי: "אתה הבאת את החיטים, אתה חטפת מכות על המצה, אבל אנא, רחם עלי, איך אעבור את ליל הסדר בלי לאכול כזית מצה?"

"ר' אריה", עניתי בתקיפות, "אני מוותר לך על ארוחת הערב של מחר ושל מחרתיים, אבל המצה – חייך קודמים, אני לא מוותר!" עקיבא התחנן, כאילו חייו עומדים לו מנגד: "אנא, תן לי את המצה, אומר אתך את כל ההגדה של פסח, מילה במילה, מהא לחמא עניא עד חד גדיא, אני מתחנן, תן לי את המצה!!!"

"אתה יודע מה?" הזדקף לפתע אריה, "בא נעשה עסקה. אני אוכל את המצה, ואתה – תקבל את השכר. שכר עצום של 'לפום צערה אגרא!' הסכמתי לעסקה.

הוא אוכל והשכר – שלי. אתה ליל הסדר. שבנו מן העבודה שבורים ורצוצים, 4 כוסות לא היו, מצה – בקושי פירורים של כזית, אבל מרור – היה לכולם בשפע. שכבנו יחד על הדרגש, ואמרנו את ההגדה בכיות נוראות. כשהגענו למילים: "השתא הכא, לשנה הבאה, בארעא דישראל", נזכרנו בליל הסדר של שנה שעברה, ר' אריה ישב אז עם שמונת ילדיו, ואני עם ששת ילדי, הגעגועים אכלו בנו ללא רחם. סיימנו את ההגדה. המשכנו בשיר השירים.

אני כבר לא החזקתי מעמד ונרדמתי מרוב בכי ותשישות, אך ר' אריה שאכל מצה, לא היה מסוגל להירדם מרוב התרגשות, וכי קלה היא בעיניכם, זכה הוא לאכול כזית מצה בגיא צלמוות, באושוויץ. לפנות בוקר החל להתפלל שחרית בהודיה עצומה ובלחש. בתפילת הלל כבר שכח היכן הוא נמצא, "אשר קדשנו..." נתן צווחה של התרגשות. השומר הגרמני זינק ממקומו, הצמיד את האקדח לראשו ולחץ על ההדק. נשמתו הטהורה והמזוככת יצאה על קידוש ד', ביום טוב ראשון של פסח.

נשברתי לרסיסים. ר' אריה היה הרב שלי, אבי הרוחני, הוא החזיק אותי בתוך

הגהינום הנורא, כיצד אוכל לשרוד בלעדיו? הקב"ה נתן לי כוחות עצומים המשך

מפגש מרגש נערך בין יוסף ובין אחיו. יוסף אומר לאחיו: "אני יוסף העוד אבי חי ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו"

אומר המדרש: "אבא כהן ברדלא אמר אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. יוסף הצדיק קטן של השבטים היה, ולא היו יכולים אחיו לעמוד בתוכחתו. לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד לפי מה שהוא על אחת כמה וכמה." כאשר ביקשו אחיו של יוסף רחמים על אביהם, שבנימין לא יילקח – לא הוכיחם יוסף, אלא אמר רק חמש מילים: "אני יוסף העוד אבי חי". מובנן של חמשת המילים היה תוכחה גדולה יותר מכל התוכחות. האם באמת אתם דואגים לאבא? אם כן כיצד זה מכתם אותי, ואת כותנתי הטבולה בדם הראיתם לאבא? האם אז לא חששתם לחייו?

בושה אדירה הציפה אותם, למשמע המילים המועטות הללו.

לאחר מותו של האדם, כשיעלה לבי"ד של מעלה, יבדקו כל מצוה ומצוה: "למה ברכת מוקדם מבית הכנסת עוד לפני 'עלינו לשבח'?" "מאוד מיהרתי", יענה האדם, "חיכו לי בבית", או אז יראו לו לאדם את אותה תפילה בסרט, ויראו לו כיצד פגש ידיד מחוץ לבית הכנסת והתעכב עמו עוד 5 דקות בפטפט קליל... הבושה תהיה עצומה.

רב בית הכנסת של חוג חתם סופר בבני ברק, היה הרב אונגר זצ"ל. 350 מתפללים היו בבית הכנסת. רובם ניצולי שואה עם מספרים כחולים על היד. עקיבא שטיינברג היה אחד מן המתפללים. בשואה הוא היה אברך צעיר כבן 30 שאיבד אשה ושישה ילדים.

בוקר אחד בשנת תשל"ד, כשהוא כבר בן 60 שנה, הגיע עקיבא אל הרב אונגר כשהוא רועד מבכי:

"רבי, חלום נורא חלמתי בלילה ואני חייב לספר אותו. אך קודם עלי להקדים ולספר לרב את ההיסטוריה שלי.

הגעתי למחנה אושוויץ בחודש חשון של שנת תש"ה. את כל משפחתי איבדתי ביום שבו הגעתי לשם. נשלחתי מיד לעבודת פרך איומה בבית חרושת לפחמים. בסוף היום הראשון לעבודתי שם, כשאני עדיין בתוך היממה הראשונה לפטירת אשתי וששת ילדי, שכבתי על הדרגש שבור ומיואש, ולא ידעתי כיצד אשרוד ומה יהיה בסופי לפתע, חשתי נגיעה רכה בכתפי. היה זה אברך בשם ר' אריה, שהיה בנם של צדיקים ואדמו"רים. "עקיבא", הוא אומר לי, "לא למדנו היום כלום, בא נלמד משהו".

ר' אריה איבד משפחה של שמונה ילדים. הוא היה בקי בש"ס, וידע גמרות בעל פה. התחלנו ללמוד ביחד, גמרא בעל פה. הלימוד החיה אותי, הוא סיפר לי וורטים, ופשוט העיר אותי לחיים. חלפו ימים וחודשים, רבים מהקבוצה לא החזיקו מעמד ומתו, חלקם נהרגו. ואילו אני הצלחתי להחזיק מעמד בזכות הלימוד הלילי, על בשרי חשתי את מובנו של הפסוק: "כי הם חיינו... ובהם נהגה יומם ולילה". ערב אחד, בחודש אדר, בשכבי על הדרגש אומר לי ר' אריה: "עקיבא, עוד פחות מחודש פסח – איך נאכל כזית מצה? איך נקיים 'בערב תאכלו מצות?!' ר' אריה, זעקתי ביאוש, "על מה אתה מדבר, אנחנו פה באושוויץ! היכן נשיג כאן מצה???"

"עקיבא", עונה לי ר' אריה במתינות, "אל תגיד ככה, אנחנו אמנם באושוויץ, אבל הקב"ה הוא כול יכול, 'והבא ליטרה מסייעין בידו'. אל תדאג, עוד נזכה לאכול כזית מצה..." זהו חלומי של אב שכול, שאיבד שמונה ילדים, כיצד יוכל לקיים: "בערב תאכלו מצות..." כל אותו הלילה לא פסקו ההפגזות. מטוסי האויב הפציצו מחסני נשק. למחרת פורים, כשאנו צועדים כהרגלנו לעבודה, גילינו, ששני פצצות נפלו על מחסן החיטה. היה זה מחסן אדיר שהכיל טונות של חיטה שיועדו להזנת הצבא הגרמני. החיטה התפזרה על פני כל השטח כמו מרבד קסום של גרעינים. כמה חלמנו אתמול על מעט חיטה, והנה, כל השטח מסביבנו מוצף בחיטה.

כשחזרנו מן העבודה בשעת לילה מאוחרת, מיהרתי להתכופף ולאסוף שני חופנים, אחד עבורי ואחד עבור ר' אריה. ר' אריה היה המאושר באדם. "כיצד

שלושים יום נוספים. ב"ז באייר הגיעו האמריקאים. המלחמה הסתיימה. שקלתי 36 קילו. עור ועצמות. לא מצאתי עוד טעם בחיי. אך הקב"ה, אב הרחמים, הוא בעצמו מחיה המתים. אט, אט התאוששתי. הקמתי בית בפעם השנייה, ב"ה זכיתי בארבעה ילדים וכבר עשרה נכדים כן ירבו. אתמול בלילה, 33 שנים אחרי אותו ליל סדר נורא הוד, הגיע אלי בחלום ר' אריה הקדוש, כשהוא לבוש בקיטל לבן. "אריה!" זעקתי, "איפה אתה?" "אתה יודע איפה אני?" עונה לי ר' אריה, כשכולו אור, "זכיתי ליהרג על קידוש ד', אני במדור שעליו אמרו חז"ל שאין כל מלאך ובריה יכולים להיות במחיצתם. כבר 33 שנה אני מחכה להזדמנות שיתנו לי לגשת אליך. היום לראשונה קיבלתי אישור. עקיבא, על כל המצוות שעשיתי בעולם הזה יש לי שכר אדיר, אך מצוה אחת שעשיתי פה בעולם הזה, עד היום אין לי עליה שכר, מצות אכילת מצה בליל הסדר תש"ה, כי היה הסכם בינינו, אני אוכל את המצה והשכר הולך לעקיבא. אם עקיבא יוותר – תוכל לקבל גם את שכר המצוה הזו. עקיבא, אני מתחנן לפניך, אנא, וותר לי על השכר!" אמרתי לו: "אריה, אתן לך כל שתבקש ממני, אבל שכר של מצווה – אני לא מוכן!" ר' אריה שראה עד כמה נחוש אני בדעתי, עזב אותי בפנים קודרות ועצובות וככה התעוררתי. האם עלי לוותר לו? הרי אני הוא זה שחטפתי מכות על המצה, אני הבאתי את החיטים, הסכם זה הסכם, למה עלי לוותר? מצד שני, כואב לי לצער נשמה שהגיעה אלי מגנזי מרומים..." הרב אונגר שומע את השאלה ושותק. לבסוף הוא אומר: "שאלה כזו יש לשאול צדיק מן הדור הקודם, גש לרבי ממכנובקה, יהודי קדוש של מסירות נפש ותשאל אותו".

11:30 בלילה. הרבי ממכנובקה שומע את הסיפור ודופק על השולחן: "מן הישר עליך לוותר!" הוא פוסק, "רבי", תוהה עקיבא, "הרי חטפתי מכות על

המצוה הזו, למה מן הישר? אולי זה לפני משורת הדין?" הצדיק מחייך ועונה ברכות: "33 שנים עברו מן הסיפור הזה, האם ניסית לחשב כמה ברכות זכית להגיד 33 השנים האחרונות? כמה מצוות, הנחת תפילין, שבתות, ועוד תמשיך בעז"ה לזכות בהמוני זכויות עד מאה ועשרים, ור' אריה המסכן, כבר לא נותרו לו הזדמנויות יותר, האם לא ראוי לוותר לו על הזכות הזו?"

"ר'בה, אני מוותר לך" אומר עקיבא מיד. אך הרבי ממכנובקה לא מסתפק בזה: "היכנס לבית הכנסת הסמוך, פתח את ארון הקודש, ושם ליד ספרי התורה תוכל להכריז בפה מלא ובלב שלם על מחילתך". נכנס עקיבא לבית הכנסת בחצות הליל ומול ספרי התורה שבארון הקודש קרא: "ריבוננו של עולם, אני מוותר לך ר' אריה בלב שלם על השכר של אכילת מצה בפסח תש"ה".

באפיסת כוחות, שב עקיבא לביתו וצנח על מיטתו. ויהי באותו הלילה, שוב נגלה אליו ר' אריה בחלום, והנה, פניו שוחקות ומאירות: "יישר כח, עקיבא! הויתור התקבל, אני מודה לך מעומק ליבי! העלו אותי לכאלה מקומות. אין לי מילים להודות לך". למחרת, שב לאדמו"ר ממכנובקה וסיפר לו את דבר החלום. הרבי הקדוש פרץ בבכי למשמע הסיפור: "סיפרת לי על יהודי קדוש, שעבר ייסורי איוב, חי בקדושה ובטהרה, ידע ש"ס, נמצא בגן עדן במקום הכי נשגב, ושווה לו לעזוב את כל העולם הבא, לרדת פה לעולם ולהתחנן על עוד מצוה, כי שם הוא לא יכול לעשותה. ואנחנו חיים פה בעולם, ומסביבנו מתגלגלות להן מצוות, בהישג יד, ומה נאמר למעלה?! אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה. יום אחד ניפגש, עם כל האפשרויות שהיו לנו, עלינו לחטוף מצוות!!" "ושמרתם את המצוות". אומר רש"י: אל תקרא את המצות אלא את המצוות. מצוה הבא לידך אל תחמיצנה. בואו נייקר את המצוות, והבא להיטהר מסייעין בידו.